

УДК 351.746.1:343.123.12(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2026-95-171-177>

Татаренко Світлана В'ячеславівна,

доктор філософії в галузі права

(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кривиницький)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9425-0227>

Зеленський Сергій Миколайович,

кандидат юридичних наук, доцент

(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кривиницький)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0945-4485>

Пекарський Сергій Петрович,

кандидат юридичних наук, доцент

(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кривиницький)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0538-0391>

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЖИМУ СЕКРЕТНОСТІ В ОРГАНАХ ТА ПІДРОЗДІЛАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Обґрунтовано, що режим секретності є спеціальним адміністративно-правовим режимом охорони державної таємниці та іншої інформації з обмеженим доступом у поліцейській діяльності. Проаналізовано співвідношення режиму секретності з охороною державної таємниці, службовою інформацією, конфіденційністю і конспірацією. Визначено структурні елементи його забезпечення: нормативно-правове регулювання, режимно-секретні органи, допуск і доступ до таємниці, секретне діловодство, технічний захист, контроль, відповідальність, підготовку кадрів.

Ключові слова: режим секретності, державна таємниця, охорона державної таємниці, Національна поліція, допуск до державної таємниці, режимно-секретний орган, секретне діловодство, воєнний стан.

Постановка проблеми. Сучасний етап державотворення в Україні, що відбувається в умовах повномасштабної збройної агресії та запровадженого правового режиму воєнного стану, висуває особливі вимоги до захисту найуразливішого для держави сегмента інформації – державної таємниці. Діяльність органів Національної поліції значною мірою пов'язана з отриманням і використанням відомостей, що становлять державну таємницю, розголошення яких може спричинити зниження ефективності

заходів протидії злочинності та завдати шкоди національній безпеці [1, с. 160]. Саме тому належне забезпечення режиму секретності перетворюється із суто технічного питання діловодства на одну з гарантій збереження цілісності та недоторканності держави [1, с. 159].

Радикальні реформи правоохоронної системи, оновлення кримінального процесуального законодавства та законодавства про оперативно-розшукову діяльність зумовлюють необхідність особливої уваги до проблем

дотримання режиму секретності під час оперативно-службової діяльності поліції, оскільки оперативні, а нині й слідчі підрозділи постійно мають справу з інформацією, яка не підлягає широкому розповсюдженню та віднесена законодавством до категорії державної таємниці [2, с. 161]. В умовах воєнного стану ця проблематика набуває додаткової гостроти: зростають як обсяг відомостей з обмеженим доступом, так і ризики їх витоку, а отже, посилюється потреба в чітких організаційно-правових механізмах їх охорони.

Актуальність теми визначається й тим, що термінологічна та нормативна база у сфері охорони державної таємниці значною мірою сформувалася ще в першій редакції Закону України «Про державну таємницю» 1994 року, а тому потребує перегляду на відповідність сучасним реаліям, об'єктивності визначень для правильного застосування системи режимних заходів і чіткої фіксації правопорушень [3, с. 93]. Динамічні процеси у сфері охорони державної таємниці й потреба в ефективному реагуванні на різні загрози вимагають як удосконалення законодавства, так і узагальнення позитивної практики окремих територіальних органів поліції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання правового й організаційного забезпечення режиму секретності постійно перебувають у полі зору вітчизняних учених і практиків, зокрема Н. П. Голоти, А. П. Колеснікова, С. О. Князева, І. В. Костенко, С. В. Макаренка, І. М. Мельника, О. І. Нізельника, Л. І. Собченко та інших науковців.

Узгодженість законодавчого термінологічного визначення поняття «режим секретності» ґрунтовно проаналізував С. О. Князєв, який аргументував необхідність запровадження нового терміна – «режим охорони державної таємниці» [1, с. 92–100]. Організаційно-правові аспекти забезпечення режиму секретності в конкретному територіальному органі поліції на прикладі Головного управління Національної поліції в Дніпропетровській області висвітлив О. І. Нізельник [2, с. 160–163]. Загальні особливості режиму секретності в Україні, зокрема в умовах воєнного стану, розглянули А. П. Колесніков, Н. П. Голота та І. М. Мельник [4, с. 50–52].

Режим таємності в органах внутрішніх справ під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, питання засекречування інформації та контролю дослідив І. В. Костенко [5, с. 294–299]. Засади правового регулювання режиму секретності в оперативно-розшуковій діяльності підрозділів кримінальної поліції, прогалини й колізії відповідного законодавства проаналізувала Л. І. Собченко [6, с. 151–157]. Правове регулювання застосування режиму секретності під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій ґрунтовно опрацював С. Р. Тагієв [7, с. 166–172]. Зарубіжний досвід забезпечення режиму секретності під час протидії злочинам підрозділами поліції узагальнив С. В. Макаренко [1, с. 159–168]. Правові засади режиму секретності в Україні в ретроспективі та на сучасному етапі дослідив Ю. Г. Чердинцев [8, с. 48–52].

Водночас, незважаючи на значний доробок, комплексне дослідження організаційно-правових засад забезпечення режиму секретності саме в органах та підрозділах Національної поліції з урахуванням специфіки воєнного стану й об'єднанням питань термінології, допуску, діяльності режимно-секретних органів, секретного діловодства та відповідальності залишається фрагментарним. Це й зумовлює потребу в межах цієї статті систематизувати наявні наукові підходи та сформулювати пропозиції щодо вдосконалення.

Метою статті є комплексний аналіз організаційно-правових засад забезпечення режиму секретності в органах та підрозділах Національної поліції України в умовах воєнного стану, з'ясування проблемних аспектів правового регулювання й практики, а також формулювання науково обґрунтованих пропозицій щодо їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до статті 1 Закону України «Про державну таємницю» режим секретності визначається як встановлений згідно з вимогами названого Закону та інших виданих відповідно до нього нормативно-правових актів єдиний порядок забезпечення охорони державної таємниці [9]. С. Р. Тагієв наголошує, що в науці кримінального процесу режим секретності розуміють також як установлений нормативно-правовими актами відповідного рівня порядок створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони й захисту компетентними суб'єктами інформації, що становить таємницю [7, с. 166]. Отже, режим секретності охоплює не лише заборону розголошення певних відомостей, а й систему позитивних дій щодо їх захисту.

Для поліцейської діяльності такий режим має специфічний зміст. Національна поліція є органом виконавчої влади, який реалізує правоохоронну функцію держави, а отже, працює з інформацією, що може стосуватися кримінальних правопорушень, тактики реагування, оперативно-службових заходів, взаємодії з іншими органами, осіб, які сприяють правоохоронній діяльності, організації охорони об'єктів, маршрутизації сил і засобів. Частина таких відомостей має відкритий характер, частина може становити службову інформацію, а окремі відомості за наявності визначених законом підстав можуть бути віднесені до державної таємниці.

Важливо, що режим секретності не можна ототожнювати з будь-якою закритістю органу поліції. Демократична модель діяльності поліції передбачає відкритість, підзвітність, взаємодію з громадою та інформування населення. Водночас відкритість не означає необмеженого доступу до інформації, розголошення якої може завдати шкоди національній безпеці, службовій діяльності або правам інших осіб. Тому режим секретності має бути законним, обґрунтованим, пропорційним і таким, що не використовується для приховування недоліків службової діяльності.

Закон України «Про державну таємницю» розмежовує поняття «ступінь секретності» та «режим секретності». Ступінь секретності («особливої важливості», «цілком таємно», «таємно») є категорією, що визначає важливість секретної інформації, ступінь обмеження доступу до неї та рівень її охорони державою, тоді як режим секретності характеризує важливість і обсяги відомостей, що становлять державну таємницю та зосереджені в державних органах, на підприємствах, в установах, організаціях [7, с. 167]. С. Р. Тагієв слушно зауважує, що режими секретності й таємності доцільно розглядати як тотожні категорії, проте режим секретності варто відрізнити від конспірації та конфіденційності: режим секретності стосується суто організаційно-правового аспекту діяльності відповідних органів, а конспірація – організаційно-тактичного [7, с. 167]. Для забезпечення режиму секретності достатньо обмежити доступ сторонніх осіб до документів обмеженого розповсюдження, а конспірація передбачає активність і професійну підготовку суб'єктів та поширюється не лише на слідчого, прокурора, оперативного працівника, а й на осіб, які конфіденційно з ними співпрацюють [7, с. 167–168].

Сферами, відомості яких можуть бути віднесені до державної таємниці, законодавець визначив оборону, економіку, науку і техніку, зовнішні відносини, державну безпеку і охорону правопорядку [9], розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України. Для діяльності органів Національної поліції особливе значення мають відомості, що стосуються форм, методів, прийомів і результатів роботи щодо протидії злочинності та зміцнення правопорядку [2, с. 161].

Водночас у науковій літературі обґрунтовано порушено питання щодо коректності самого терміна «режим секретності». С. О. Князев доводить, що поняття «секретність» у законодавстві співвідноситься переважно з діловими операціями (секретне діловодство, надання грифа секретності, засекречування й розсекречування матеріальних носіїв інформації) і не уособлює весь необхідний комплекс режимних заходів [3, с. 96]. Звертається увага й на те, що походження слова «режим» пов'язують із латинським *regimen* («управління») та французьким *regime* («порядок»), а отже, режимний аспект являє собою особливу форму державного регулювання діяльності у сфері використання державної таємниці [3, с. 94, 99]. На підставі цього автор пропонує визначати термін «режим секретності» як «режим охорони державної таємниці» й викласти його зміст як «запровадження комплексу законодавчо визначених заходів, спрямованих на забезпечення правомірного використання державної таємниці», виокремивши у структурі такого режиму об'єкт (державну таємницю), суб'єкт (державні органи, органи місцевого самоврядування та їх посадових осіб) і спосіб реалізації (законодавчі норми та комплекс режимних заходів) [3, с. 99]. Такий підхід заслуговує на підтримку, оскільки усуває звуження змісту режимної діяльності й узгоджує термінологію зі змістом поняття «охорона державної таємниці».

Отже, режим секретності в діяльності органів Національної поліції є міжгалузевим правовим інститутом, норми якого належать до адміністративного, кримінального та конституційного права, і виконує функцію складника забезпечення інформаційної та національної безпеки держави. Від ефективності його забезпечення безпосередньо залежить рівень національної безпеки.

Організаційним ядром забезпечення режиму секретності є режимно-секретні органи. У державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах та організаціях, що здійснюють діяльність, пов'язану з державною таємницею, з метою розроблення та здійснення заходів щодо забезпечення секретності створюється постійно діючий підрозділ – режимно-секретний орган, який підпорядковується безпосередньо керівникові установи [4, с. 51]. Створення, реорганізація або ліквідація режимно-секретного органу здійснюється за погодженням зі Службою безпеки України, а у своїй роботі такий орган співпрацює з органами СБУ; до його складу входять підрозділи режиму, роботи таємної канцелярії та інші підрозділи, що безпосередньо забезпечують охорону державної таємниці залежно від специфіки органу [4, с. 51].

Забезпечення режиму секретності в системі Національної поліції України здійснюється через діяльність кількох груп суб'єктів: керівників органів і підрозділів поліції; режимно-секретних органів; підрозділів режиму та технічного захисту інформації; працівників, допущених до державної таємниці; уповноважених органів зовнішнього контролю, насамперед Служби безпеки України.

Керівник органу або підрозділу поліції відіграє ключову роль, оскільки саме він організовує умови для додержання режиму секретності, забезпечує належну роботу режимно-секретних органів, створює умови для захищеного зберігання матеріальних носіїв секретної інформації, контролює службову дисципліну та організовує навчання працівників. У статті С. О. Князева зазначено, що забезпечення охорони державної таємниці в установах покладається на їхніх керівників, а для розроблення і здійснення заходів щодо забезпечення режиму секретності створюються режимно-секретні органи, які підпорядковуються безпосередньо керівнику установи [3, с. 98].

Режимно-секретний орган є спеціальною організаційною ланкою, яка забезпечує практичну реалізацію режимних вимог. Його функції пов'язані з організацією секретного діловодства, обліком матеріальних носіїв секретної інформації, контролем за додержанням правил роботи з державною таємницею, методичним супроводом працівників, підготовкою документів щодо допуску та доступу, участю у перевітках і службових розслідуваннях.

Особливе місце в системі Національної поліції посідають підрозділи режиму та технічного захисту інформації. О. І. Нізельник звертає увагу, що питання діяльності управління режиму та технічного захисту інформації, підпорядкованих режимно-секретних органів та стан режимно-секретного забезпечення оперативно-службової діяльності в підрозділах поліції перебувають під контролем керівництва Головного управління та безпосередньо управління режиму і технічного захисту інформації [2, с. 160–163].

Робота особового складу поліції з відомостями, що становлять державну таємницю, можлива лише за умови оформлення допуску та доступу в установленому порядку. Саме тому порядок допуску й доступу до державної таємниці є одним із центральних елементів режиму секретності. Допуск до державної таємниці означає юридично оформлене право особи працювати з відомостями певного ступеня секретності за умови проходження передбаченої законом процедури. Доступ до державної таємниці є фактичним ознайомленням особи з конкретними секретними відомостями у зв'язку з виконанням нею службових обов'язків.

У практичному вимірі важливо підкреслювати, що допуск і доступ не є тотожними поняттями. Наявність допуску не означає автоматичного права ознайомлення з усіма документами певного ступеня секретності. Доступ повинен надаватися лише за наявності службової необхідності. Саме принцип службової необхідності забезпечує мінімізацію кола осіб, які ознайомлюються з конкретною секретною інформацією.

Практика територіальних органів поліції свідчить про значний обсяг відповідної роботи: режимно-секретні органи здійснюють передачу до територіальних підрозділів облікових карток громадян про надання допуску та доступу до державної таємниці (форма 6) і зобов'язань громадянина України у зв'язку з допуском (форма 9), передбачених Порядком організації та забезпечення режиму секретності [2, с. 162]. З метою недопущення необґрунтованого допуску та доступу осіб до секретної інформації посилюються контрольні-методичні функції режимних підрозділів [2, с. 162].

В умовах воєнного стану питання допуску й доступу до державної таємниці набуває додаткового значення. З одного боку, може зростати потреба у швидкому залученні працівників до виконання завдань, пов'язаних із

безпековою інформацією. З іншого боку, воєнний стан не скасовує вимог законності, обґрунтованості, належного документального оформлення та персональної відповідальності за доступ до державної таємниці. Навпаки, у таких умовах необґрунтований доступ створює підвищені ризики витоку інформації.

Секретне діловодство є практичним ядром режиму секретності. Воно забезпечує контрольований рух матеріальних носіїв секретної інформації від моменту їх створення або надходження до моменту архівування чи знищення. Через процедури реєстрації, обліку, зберігання, передачі, копіювання та повернення документів забезпечується можливість встановити, хто, коли і на якій підставі працював із конкретним носієм інформації.

У науковій літературі підкреслюється, що гриф секретності є обов'язковим реквізитом для кожного матеріального носія інформації, який віднесено до державної таємниці, а відомості з різним ступенем секретності передбачають різні правила поводження з ними та різний за суворістю режим [5, с. 297]. Отже, для поліцейського важливо не лише знати, що документ є секретним, а й розуміти, які саме правила застосовуються до нього відповідного ступеня секретності.

Нормативну основу секретного діловодства й виконання секретних робіт у системі правоохоронних органів становить розгалужена система актів, яку Л. І. Собченко пропонує умовно диференціювати на чотири групи: акти, що регулюють загальні положення забезпечення режиму секретності; акти, що встановлюють критерії віднесення відомостей до секретних; акти, що регулюють організаційно-правові засади секретного документообігу; акти, що регулюють організаційно-тактичні засади застосування форм, заходів і засобів оперативно-розшукової діяльності та містять відомості, які становлять державну таємницю [6, с. 152]. У цих актах закріплено основні вимоги до роботи з документами різного ступеня секретності, обов'язки осіб, допущених до документів особливої важливості, цілком таємних і таємних, вимоги до режимних приміщень, правила користування й поводження із секретними документами та порядок їх знищення [6, с. 154].

Перелік відомостей, що становлять державну таємницю, визначений у Зводі відомостей, що становлять державну таємницю, затверджену наказом Служби безпеки України від 23 грудня 2020 року № 383 [10], і які згідно із рішеннями державних експертів з питань таємниць становлять державну таємницю у визначених законодавством сферах. Зокрема, у ньому в розділі 4 визначено відомості, що стосуються сфери державної безпеки і охорони правопорядку.

Поряд із державною таємницею в діяльності органів Національної поліції циркулює значний масив службової інформації. Закон України «Про доступ до публічної інформації» поділяє інформацію з обмеженим доступом на конфіденційну, службову й таємну, а державна таємниця належить до категорії таємниць держави поряд з іншими видами таємниць [11]. Відомості, що належать до службової інформації, визначені в наказі Національної поліції України від 12 жовтня 2018 року № 945 (у редакції наказу НПУ від 01.09.2023 № 810) [12].

Таким чином, інформація з обмеженим доступом, що використовується в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України, не є однорідною за своїм правовим режимом. Її необхідно чітко розмежовувати на відомості, що становлять державну таємницю, та службову інформацію. Державна таємниця охоплює найбільш важливі для національної безпеки відомості,

зокрема у сфері державної безпеки і охорони правопорядку, і підлягає особливому режиму правової охорони. Службова інформація, зі свого боку, не має статусу державної таємниці, однак також потребує обмеження доступу, оскільки її неправомірне поширення може негативно вплинути на ефективність службової діяльності поліції, організацію оперативно-службових заходів, безпеку працівників та захист прав і законних інтересів громадян. У зв'язку із цим належне розмежування державної таємниці та службової інформації є необхідною умовою законного, обґрунтованого й ефективного забезпечення режиму секретності в системі Національної поліції України.

Сучасний режим секретності не може обмежуватися паперовим документообігом. У діяльності органів поліції дедалі більшого значення набувають електронні документи, автоматизовані системи, захищені канали зв'язку, електронні носії, відомчі інформаційні системи та технічні засоби захисту інформації. Це змінює характер режимних ризиків і потребує відповідного оновлення підходів до навчання особового складу.

У практиці органів Національної поліції заходи технічного захисту інформації реалізуються через діяльність відповідних підрозділів. О. І. Нізельник зазначає, що з метою створення автоматизованих систем, призначених для обробки інформації з обмеженим доступом, проводяться заходи радіомоніторингу та спеціальні інструментальні дослідження на об'єктах інформаційної діяльності органів і підрозділів поліції [2, с. 163]. Це свідчить, що технічний захист інформації є невід'ємним складником режимно-секретного забезпечення.

С. В. Макаренко, аналізуючи зарубіжний досвід, звертає увагу на практику мінімізації кількості документів, що містять інформацію, яка становить державну таємницю, та максимального збереження такої інформації у захищеному електронному вигляді [1, с. 159–160]. Для України ця ідея є перспективною, але її реалізація потребує комплексних правових, організаційних і технічних умов.

Цифровізація створює нові можливості: автоматизований контроль доступу, фіксацію дій користувачів, оперативний облік документів, зменшення ризику фізичної втрати паперових носіїв. Водночас вона створює і нові ризики: кібератаки, фішинг, несанкціоноване копіювання, використання особистих пристроїв, неналежне зберігання паролів, пересилання службової інформації через незахищені канали. Тому режим секретності має бути пов'язаний із цифровою грамотністю і кібергігієною.

Підготовка майбутніх поліцейських повинна передбачати базові правила безпечного використання електронних носіїв, відомчих інформаційних систем, службових облікових записів, захищених каналів зв'язку. При цьому важливо уникати надмірної деталізації технічних процедур у відкритих навчальних матеріалах, але сформувати загальне розуміння ризиків, обмежень і відповідальності.

Відповідальність за порушення режиму секретності має превентивне, охоронне та виховне значення. Працівник поліції, допущений до державної таємниці або службової інформації з обмеженим доступом, повинен усвідомлювати, що порушення встановлених правил може мати дисциплінарні, адміністративні, матеріальні або кримінально-правові наслідки залежно від характеру порушення та його наслідків.

І. В. Костенко зазначає, що суспільна шкідливість порушення режиму секретності полягає у створенні можливості витоку інформації, що може становити

загрозу громадській безпеці, державі, суспільству або окремим громадянам [5, с. 174]. Саме тому відповідальність у цій сфері не може розглядатися як внутрішньовідомча формальність. Її значення виходить за межі конкретного підрозділу і пов'язане із захистом національної безпеки.

У практиці органів поліції за фактами порушення режиму секретності у встановленому порядку можуть проводитися службові розслідування з притягненням винних працівників до дисциплінарної відповідальності [2, с. 163]. Однак ефективність відповідальності залежить не лише від санкцій, а й від невідворотності реагування, належного документування порушення, об'єктивності службового розслідування та системної профілактики.

С. В. Макаренко звертає увагу на те, що окремі особи іноді недооцінюють небезпеку втрати матеріалів закритого характеру, виявляють безпечність під час поводження із секретними документами, що може призводити до розголошення відомостей, які становлять державну таємницю [1, с. 162]. Ця теза має особливе значення для освітньої підготовки, адже значна частина порушень може бути пов'язана не зі злочинним умислом, а з недбалістю, формалізмом, недостатнім розумінням ризиків.

Тому в освітній компоненті «Режим секретності» доцільно використовувати ситуаційні завдання щодо відповідальності: залишення документа без нагляду; передача інформації особі без доступу; обговорення службових відомостей у громадському місці; використання незахищеного каналу зв'язку; втрата електронного носія. Такий підхід сприятиме формуванню практичного розуміння наслідків порушення режиму секретності.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що режим секретності в діяльності Національної поліції України є спеціальним адміністративно-правовим режимом, який охоплює систему правових, організаційних, кадрових, технічних, контрольних і превентивних заходів, спрямованих на охорону державної таємниці та іншої інформації з обмеженим доступом. Його функціональне призначення полягає у забезпеченні безпеки службової діяльності поліції, захисті національних інтересів, недопущенні витоку інформації, яка може бути використана на шкоду державі, суспільству або конкретним особам.

В умовах воєнного стану значення режиму секретності істотно зростає. Національна поліція залишається ключовим суб'єктом забезпечення публічної безпеки і правопорядку та водночас виконує завдання, пов'язані з підвищеними безпековими ризиками, взаємодією із суб'єктами сектору безпеки і оборони, протидією кримінальним і диверсійним загрозам, захистом об'єктів і громадян. За таких умов будь-яке неналежне поводження з інформацією з обмеженим доступом може мати тяжкі наслідки.

Нормативно-правова основа забезпечення режиму секретності має комплексний характер. Її складають закони України, підзаконні нормативно-правові акти, Звід відомостей, що становлять державну таємницю, відомчі акти МВС та Національної поліції, а також внутрішні організаційно-розпорядчі документи. Ефективність цієї системи залежить від узгодженості термінології, чіткості процедур, належного документування та практичної підготовленості працівників.

Понятійна визначеність у сфері режиму секретності залишається важливою науковою і практичною проблемою. Термін «режим секретності» використовується

в законодавстві та науковій літературі в різних значеннях, що зумовлює потребу в точнішому його тлумаченні. Доцільним є розуміння цього режиму як режиму охорони державної таємниці, що реалізується через комплекс правових, організаційних, технічних і контрольних заходів.

Суб'єктами забезпечення режиму секретності в системі Національної поліції є керівники органів і підрозділів поліції, режимно-секретні органи, підрозділи режиму та технічного захисту інформації, працівники, допущені до державної таємниці, а також уповноважені органи зовнішнього контролю. Ефективність їх діяльності залежить від чіткого розмежування повноважень, належної взаємодії та постійного методичного супроводу.

Допуск і доступ до державної таємниці мають здійснюватися відповідно до принципів законності, службової необхідності, мінімізації доступу та персональної відповідальності. Наявність допуску не означає автоматичного права на ознайомлення з будь-якими секретними відомостями. Доступ повинен бути обґрунтований конкретною службовою потребою.

Секретне діловодство є практичним механізмом реалізації режиму секретності. Саме через облік, реєстрацію, зберігання, передачу, використання та контроль матеріальних носіїв секретної інформації забезпечується реальний захист таких відомостей. Порушення правил секретного діловодства часто є наслідком недбалості або формалізму, тому потребує системної профілактики.

Цифровізація службової діяльності поліції зумовлює необхідність поєднання традиційного режиму секретності з елементами технічного захисту інформації та кібергігієни. Захист інформації повинен охоплювати не лише паперові документи, а й електронні носії, автоматизовані системи, захищені канали зв'язку, службові облікові записи та цифрові сліди користувачів.

Відповідальність за порушення режиму секретності виконує не лише каральну, а й превентивну функцію. Працівник поліції повинен усвідомлювати, що порушення режимних вимог може спричинити дисциплінарні, адміністративні, матеріальні або кримінально-правові наслідки, а також створити загрози для національної безпеки і службової діяльності.

Підсумовуючи, зазначимо, що з огляду на важливість питань забезпечення режиму секретності в діяльності поліції освітня компонента «Режим секретності», яка вивчається в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, має бути побудована як практикоорієнтований навчальний курс, спрямований на формування режимно-секретної культури майбутнього поліцейського. Її зміст повинен включати не лише теоретичне вивчення законодавства, а й аналіз кейсів, моделювання службових ситуацій, відпрацювання алгоритмів дій, розмежування видів інформації та засвоєння правил безпечної роботи з документами й електронними носіями.

Перспективними напрямками подальших наукових розвідок є: розроблення цілісної концепції правового регулювання режиму охорони державної таємниці в діяльності Національної поліції з урахуванням особливостей правового режиму воєнного стану; компаративне дослідження механізмів захисту інформації з обмеженим доступом у державах – членах НАТО та Європейського Союзу з метою адаптації національного законодавства до стандартів безпеки; обґрунтування критеріїв і моделей диференціації юридичної відповідальності за порушення режиму секретності залежно від наслідків і виду порушених прав; дослідження організаційно-технічних

аспектів переходу до переважно електронного зберігання секретної інформації на захищених системах; а також аналіз практики застосування режиму секретності під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій в умовах цифрової трансформації правоохоронної

діяльності. Особливої уваги потребує підготовка пропозицій до перспективного законодавства, зокрема у зв'язку з опрацюванням законопроекту про безпеку класифікованої інформації, що може замінити чинний Закон України «Про державну таємницю».

Список використаних джерел

1. Макаренко С. В. Зарубіжний досвід забезпечення режиму секретності під час протидії злочинам підрозділами поліції. *Університетські наукові записки*. 2020. № 5 (77). С. 159–168. <http://doi.org/10.37491/UNZ.77.15>.
2. Нізельник О. І. Особливості здійснення заходів забезпечення режиму секретності в органах та підрозділах Національної поліції (за матеріалами ГУ НП в Дніпропетровській області). *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 4. С. 160–163. <http://doi.org/10.31733/2078-3566-2018-6-160-163>.
3. Князев С. О. «Режим секретності»: узгодженість законодавчого термінологічного визначення. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2024. № 1 (37). С. 92–100. [http://doi.org/10.51369/2707-7276-2024-1\(37\)-8](http://doi.org/10.51369/2707-7276-2024-1(37)-8).
4. Колесніков А. П., Голота Н. П., Мельник І. М. Особливості режиму секретності в Україні. *Пріоритети зміцнення безпеки держави та підвищення ефективності правоохоронної діяльності: національні та міжнародні контексти*: збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 6 травня 2022 року). Тернопіль, 2022. С. 50–52.
5. Костенко І. В. Режим таємності в органах внутрішніх справ України при здійсненні оперативно-розшукової діяльності. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2011. № 4. С. 294–299.
6. Собченко Л. І. Засади правового регулювання режиму секретності в оперативно-розшуковій діяльності підрозділів кримінальної поліції. *Форум права*. 2018. № 2. С. 151–157. <http://doi.org/10.5281/zenodo.1320161>.
7. Тагієв С. Р. Правове регулювання застосування режиму секретності під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 1. С. 166–172.
8. Чердинцев Ю. Г. Правові засади режиму секретності в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 6. Т. 1. С. 48–52.
9. Про державну таємницю : Закон України від 21 січня 1994 року № 3855-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>.
10. Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю : наказ Служби безпеки України від 23 грудня 2020 року № 383. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0052-21#Text>.
11. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>.
12. Про затвердження Переліку відомостей, що становлять службову інформацію в системі Національної поліції України : наказ Національної поліції України від 12 жовтня 2018 року № 945 (у редакції наказу НПУ від 01.09.2023 № 810).

References

1. Makarenko, S. V. (2020). Zarubizhnyi dosvid zabezpechennia rezhymu sekretnosti pid chas protyidii zlochinam pidrozdilamy politzii [Foreign experience in ensuring the secrecy regime during the fight against crimes by police units]. *Universytetski naukovyi zapysky*, 5(77), 159–168. <http://doi.org/10.37491/UNZ.77.15> [in Ukrainian].
2. Nizelnyk, O. I. (2018). Osoblyvosti zdiisnennia zakhodiv zabezpechennia rezhymu sekretnosti v orhanakh ta pidrozdilakh Natsionalnoi politzii (za materialamy HU NP v Dnipropetrovskii oblasti) [Peculiarities of implementing measures to ensure the secrecy regime in the bodies and units of the National Police (based on materials from the Main Directorate of the National Police in the Dnipropetrovsk region)]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, 4, 160–163. <http://doi.org/10.31733/2078-3566-2018-6-160-163> [in Ukrainian].
3. Kniaziev, S. O. (2024). “Rezhym sekretnosti”: uzghodzhennist zakonodavchoho terminolohichnoho vyznachennia [“Secrecy regime”: consistency of the legislative terminological definition]. *Informatsiina bezpeka liudyny, suspilstva, derzhavy*, 1(37), 92–100. [http://doi.org/10.51369/2707-7276-2024-1\(37\)-8](http://doi.org/10.51369/2707-7276-2024-1(37)-8) [in Ukrainian].
4. Kolesnikov, A. P., Holota, N. P., Melnyk, I. M. (2022). Osoblyvosti rezhymu sekretnosti v Ukraini [Features of the Secrecy Regime in Ukraine]. *Proryotyty zmitsnennia bezpeky derzhavy ta pidvyshchennia efektyvnosti pravookhoronnoi diialnosti: natsionalni ta mizhnarodni konteksty: zbirnyk tez dopovidei Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Ternopil, 6 travnia 2022 roku)*. Ternopil. P. 50–52 [in Ukrainian].
5. Kostenko, I. V. (2011). Rezhym taiemnosti v orhanakh vnutrishnikh sprav Ukrainy pry zdiisnenni operatyvno-rozshukovoi diialnosti [The Secrecy Regime in the Internal Affairs Bodies of Ukraine in Carrying Out Operational and Detective Activities]. *Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka*, 4, 294–299 [in Ukrainian].
6. Sobchenko, L. I. (2018). Zasady pravovoho rehuliuвання rezhymu sekretnosti v operatyvno-rozshukovii diialnosti pidrozdiliv kryminalnoi politzii [Principles of legal regulation of the secrecy regime in the operational and investigative activities of criminal police units]. *Forum prava*, 2, 151–157. <http://doi.org/10.5281/zenodo.1320161> [in Ukrainian].
7. Tahiiev, S. R. (2015). Pravove rehuliuвання zastosuvannia rezhymu sekretnosti pid chas provedennia nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii [Legal regulation of the application of the secrecy regime during covert investigative (detective) actions]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*, 1, 166–172 [in Ukrainian].
8. Cherdyntsev, Yu. H. (2018). Pravovi zasady rezhymu sekretnosti v Ukraini [Legal principles of the secrecy regime in Ukraine]. *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii*, 6(1), 48–52 [in Ukrainian].
9. Verkhovna Rada of Ukraine (1994). Pro derzhavnu taiemnytsiu [On State Secrets]. *Zakon Ukrainy vid 21 sichnia 1994 roku № 3855-XII*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text> [in Ukrainian].
10. Security Service of Ukraine (2020). Pro zatverdzhennia Zvodu vidomostei, shcho stanovliat derzhavnu taiemnytsiu [On Approval of the Collection of Information Constituting a State Secret]: *nakaz Sluzhby bezpeky Ukrainy vid 23 hrudnia 2020 roku № 383*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0052-21#Text> [in Ukrainian].

11. Verkhovna Rada of Ukraine (2011). Pro dostup do publichnoi informatsii [On Access to Public Information]: Zakon Ukrainy vid 13 sichnia 2011 roku № 2939-VI. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> [in Ukrainian].

12. National Police of Ukraine (2018). Pro zatverdzhennia Pereliku vidomostei, shcho stanovliat sluzhbovu informatsiiu v systemi Natsionalnoi politsii Ukrainy [On approval of the List of information constituting official information in the system of the National Police of Ukraine]: nakaz Natsionalnoi politsii Ukrainy vid 12 zhovtnia 2018 roku № 945 (u redaktsii nakazu NPU vid 01.09.2023 № 810) [in Ukrainian].

Tatarenko Svitlana,

Doctor of Philosophy in Law

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9425-0227>

Zelenskyi Serhii,

Candidate of Law, Associate Professor

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0945-4485>

Pekarskyi Serhii,

Candidate of Law, Associate Professor

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0538-0391>

ORGANIZATIONAL AND LEGAL PRINCIPLES OF ENSURING THE SECRECY REGIME IN THE BODIES AND UNITS OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE UNDER MARTIAL LAW

The article provides a comprehensive analysis of the organizational and legal principles of ensuring the secrecy regime in the bodies and units of the National Police of Ukraine under martial law. The relevance of the study is determined by the increased importance of protecting state secrets, official information and other restricted-access information in the context of full-scale armed aggression against Ukraine. It is substantiated that the secrecy regime should not be regarded merely as an element of internal office management or technical document circulation, but as a special administrative and legal regime aimed at protecting national security, public order, the effectiveness of police activity and the lawful functioning of law enforcement bodies.

The article examines scientific approaches to defining the concept of the secrecy regime and clarifies its correlation with related categories, including protection of state secrets, official information, confidentiality and conspiracy. Particular attention is paid to the need for precise terminological understanding, since the effectiveness of legal regulation and practical implementation of secrecy measures largely depends on the consistency of legal terminology.

The structural elements of ensuring the secrecy regime in the National Police are identified. These include legal regulation, the activities of regime-secret bodies, the procedure for granting clearance and access to state secrets, secret records management, technical protection of information, internal and external control, legal liability of police officers and professional training of personnel. The article emphasizes that clearance to state secrets does not automatically mean access to all classified information; such access must be based on official necessity, legality, proportionality and personal responsibility.

The study also highlights the growing importance of technical information protection and cyber hygiene in the conditions of digital transformation of police activity. It is argued that modern secrecy protection should cover not only paper documents, but also electronic media, automated systems, protected communication channels and official digital accounts. The article concludes that the educational component "Secrecy Regime" should be practice-oriented and aimed at developing a regime-secret culture among future police officers through case studies, situational tasks and modelling of professional scenarios.

Key words: secrecy regime, state secret, protection of state secrets, National Police, official information, martial law, regime-secret body, secret records management.

Дата першого надходження статті до видання: 30.06.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 28.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 15.10.2026